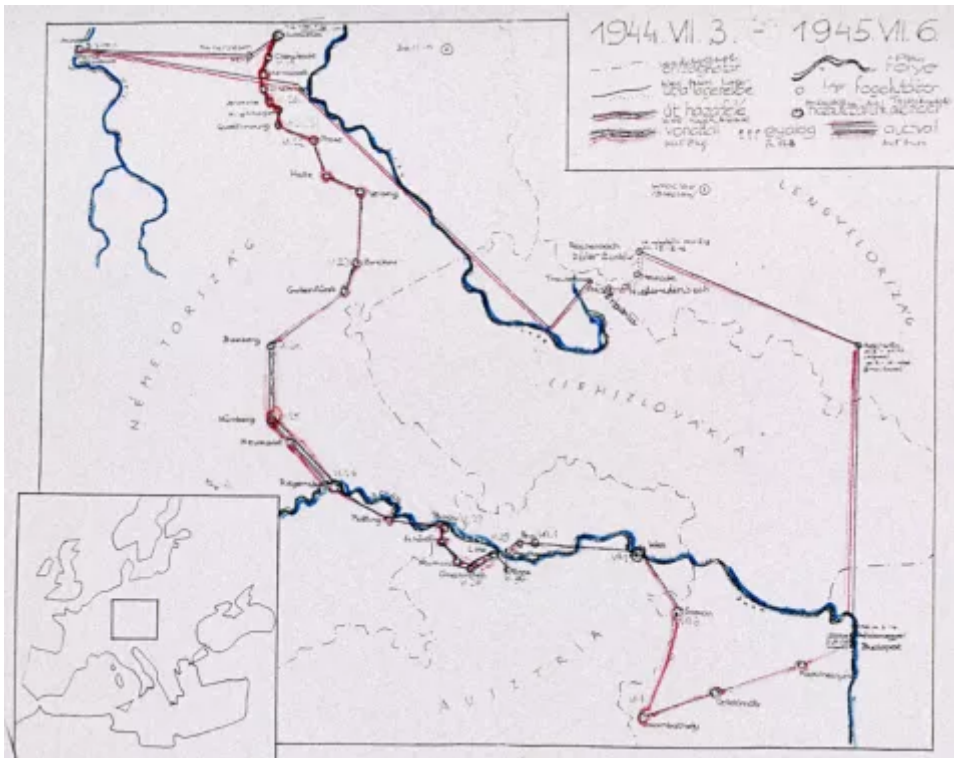


A Deportálás És A Hazaút Térképe



Ezt a térképet az 1998-as salzwedeli kiállításomhoz készítettem a deportálás állomásairól és a haza vezető útról.

1944 májusában kaptam diplomát a Képzőművészeti Főiskolán, és abban a szerencsében volt részem, hogy egy hadiüzembe, a "Meister" Szappangyárba kerültem, ott dolgoztam. Azt gondoltuk, hogy az egy bizonyos biztosítékot ad, vagy védettséget jelent, hogy hadiüzemben dolgozom.

Július harmadikán, egy hétfői napon éppen dolgozni mentem. A 23-as villamos soroksári úti végállomásánál kiszálltam a villamosból, és láttam, hogy egy csendőr hívogat. Hát, gondoltam, én nem megyek oda, de akkor láttam, hogy ott is egy csendőr, ott is egy csendőr... és mindegyik hívogatott. Avval voltak elfoglalva, hogy a sárga csillagos embereket összegyűjtötték. Senki nem mondott nekünk semmit, lehet, hogy még maguk a csendőrök se tudták pontosan, mi lesz, csak parancsba kapták, hogy a sárga csillagosokat össze kell szedni.

Amikor már elég sokat összegyűjtöttek, sorba kellett állni, és akkor végigtrappoltak velünk az Üllői úton egészen a laktanyáig, és ott töltöttük azt a napot és a következő éjszakát is. "Beteggyanús lovak istállója" -- ez volt kiírva. Másnap újra sorakozó volt reggel, végimentünk megint az Üllői úton, de ezúttal a Duna felé, és beszálltunk egy hajóba. A hajó megindult velünk fölfelé a Dunán, és ahol kikötött, az az óbudai amfiteátrum környéke volt. Több százan lehettünk ott. A szüleim semmit nem tudtak, nem lehetett értesíteni őket.

Az óbudai amfiteátrum, ahol letanyáztunk, a HÉV mellett van, és másnap vagy harmadnap a HÉV sínjein megjelent egy tehervonat, és abba berámoltak bennünket. A vonat megindult velünk valahova, nem tudtuk, hogy hova -- egyenesen Auschwitzba utaztunk. Három napig tartott ez az utazgatás, de sejtelmünk se volt, hova visznek.

Hónapokig voltam Auschwitzban. Télen még ott voltam, és aztán egy szép napon, amikor már közeledett a front kelet felől, egy lány bejött az irodába, és mondta: "Gyerekek, civil válogat!" Kirohantunk -- már csak azért is, mert már emberemlékezet óta nem láttunk civilt --, és ott tényleg egy civil meg egy SS állt, és a foglyoknak egy óriási köre vette őket körül. A barátnőmmel mi is odaálltunk, és az a civil mindenkit jól megnézett, és voltak, akiket hívott, hogy menjenek oda. Megbeszéltük a barátnőmmel, hogy ha téged hív, akkor én is megyek, ha engem hív, akkor te is jössz. Már nem emlékszem, hogy engem hívott-e vagy őt, de egyszer csak integetett a civil, hogy valamelyikünk menjen oda, és mind a ketten elindultunk. Először visszaküldött minket, de aztán jobban megnézett bennünket, és azt gondolhatta, hogy mégiscsak jó lesz ez a kettő.

Így kerültem el Auschwitzból. Beraktak minket valami vonatba, ami megindult, és ment, és ment... Azt hiszem, este vagy éjszaka érkeztünk Reichenbachba, ami nincs messze Auschwitztól. Ott egy másik lágerbe kerültünk, ami barátságosabb volt valamivel. Nem volt olyan nagy sem, mert ugye, Auschwitz valami örületes méretű intézmény volt. Elég az hozzá, hogy Reichenbachban egy rádiógyárba jártunk dolgozni minden reggel, még sötétben -- hát akkor még tél volt.

Ott a reichenbachi rádiógyárban én beteg lettem, és a láger revírjébe [Revier] kerültem, amikor kiderült, hogy az egész láger elmegy, mert közeledik a front. Belázasodtam, talán mandulagyulladásom volt, de szerencsére nem volt komolyabb bajom. A kórházi ágy két- vagy háromszintes volt, és én valahol a magasban voltam. És emlékszem, ahogy csúsztam le, forró lett a kezem alatt a fém...

Először gyalog meneteltünk -- gyönyörű tájakon mentünk keresztül, a Riesengebirgen, az Óriás-hegységen [Ez a Karkonosze nevű hegység Alsó-Sziléziában. -- A szerk.]. Később egyszer, már jó néhány évtizeddel később jártam ott, és megállapítottam, hogy tényleg nagyon szép. Nem direkt mentem vissza, arra túráztunk a Meteorral.

De ez még nem a felszabadulás volt. Ahol fölszabadultunk, azt a várost úgy hívják, hogy Salzwedel; Hamburg közelében van, nem a tengerparton, hanem egy kicsit beljebb. Van ott egy kis folyó, a Jaetze. Most, amikor pár éve ott voltam, akkor ismertem meg tulajdonképpen Salzwedelt -- nagyon szép régi városka.

Miután az amerikaiak fölszabadították a lágert, egy szép napon azt mondtam a két barátnőmnek, hogy gyerekek, menjünk haza, induljunk el, ne várjuk meg, amíg itten szervezeten hazaszállítanak minket. Az állomáson tényleg volt egy vonat, és be is szálltunk. De aznap nem indult el a vonat, csak másnap reggel, mert délutántól már nem jártak a vonatok -- és akkor ott aludtunk a vonatban.

Három hétig tartott, amíg megérkeztünk Budapestre. Útközben mindig kerestünk szállást, olyan is volt, hogy bekopogtunk emberekhez... Eleinte tényleg probléma volt az is, hogy lehet pénz nélkül vonatra szállni, de aztán kiderült, hogy kell a nyavalyának jegyet váltani, fel kell szállni a vonatra, és aztán az majd megy -- olyan rumli volt még akkor, hogy nem is foglalkoztak evvel. Aztán szépen hazaértünk.